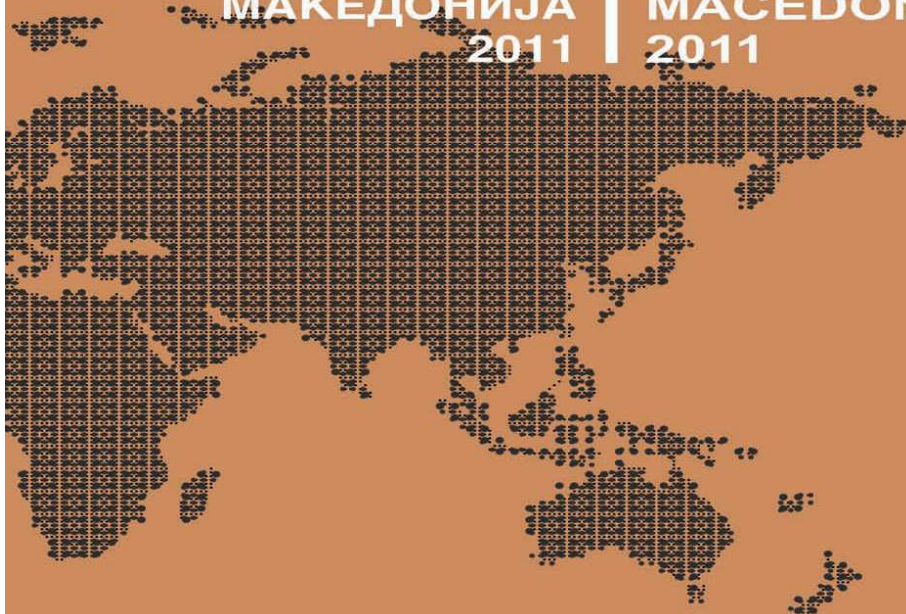

ИМПРЕГЛУЕЃА - REVIEW

НАДВОРЕШНА
ТРГОВИЈА
НА
МАКЕДОНИЈА
2011

FOREIGN
TRADE
OF
MACEDONIA
2011

Г л а в н и у р е д н и ц и

Д-р Томе Неновски

Д-р Никица Мојсоска Блажевски

Координатор на проектот

Д-р Марјан Петрески

Аналитичари

Д-р Марјан Петрески

М-р Елена Макревска

Превод

М-р Марија Тодорова

Лектура

Ванѓа Димитрова

Печат

Боро Графика-Скопје

Editors-in-chief

Tome Nenovski, PhD

Nikica Mojsoska-Blazevski, PhD

Project coordinator

Marjan Petreski, PhD

Analysts

Marjan Petreski, PhD

Elena Makrevska, MSc

Translation

Marija Todorova, MSc

Translation editing and proofread

Christopher James Henson, MA

Print

BoroGrafika-Skopje

CIP - Каталогизација во публикација Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје
339.5(497.7)"2010"

ПРЕГЛЕД на надворешната трговија на Македонија / [главни уредници Томе Неновски, Никица Мојсоска Блажевски ; координатор на проектот Марјан Петрески ; аналитичари Марјан Петрески, Елена Макревска ; превод Марија Тодорова] = Review of the foreign trade of Macedonia / editors-in-chief Tome Nenovski, Nikica Mojsoska Blazevski ; project coordinator Marjan Petreski ; analysts Marjan Petreski, Elena Makrevska ; translation Marija Todorova]. - Скопје : University American college, 2011. - 164 стр. : табели граф. прикази ; 24 см Текст на мак. и англ. јазик. - Фусноти кон текстот. - Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-4607-08-3

1. Насп. ств. насл. - I. Nenovski, Tome види Неновски, Томе. - II. Mojsoska Blazevski, Nikica види Мојсоска Блажевски, Никица а) Надворешна трговија - Македонија - 2010

COBISS.MK-ID 89420810

Skopje, 2011

Skopje, 2011

ПРЕГЛЕД НА НАДВОРЕШНАТА ТРГОВИЈА НА МАКЕДОНИЈА 2011

REVIEW OF THE FOREIGN TRADE OF MACEDONIA 2011

Содржина

ДЕЛ 1: ДВИЖЕЊА ВО НАДВОРЕШНАТА ТРГОВИЈА НА МАКЕДОНИЈА ВО 2010	7
1. ТРЕНДОВИТЕ ВО ГЛОБАЛНАТА ТРГОВИЈА ВО 2010	9
2. Општи движења во надворешната трговија на Македонија	10
3. Движења и структурни карактеристики на извозот	11
4. Движења и структурни карактеристики на увозот	17
5. УСЛОВИ НА РАЗМЕНА	22
6. АНАЛИЗА НА ТРГОВСКОТО САЛДО	24
ДЕЛ 2: НАУЧНО-ИСТРАЖУВАЧКИ ТРУДОВИ	27
Текови на специјализација во Македонија: Кое е влијанието на трговијата?	29
Истражување на двојниот дефицит во Македонија	39
Побарувачката за извоз и променливоста на девизниот курс во Македонија	49
Забелешка за паритетот на куповната моќ: случајот на Македонија	57
ДЕЛ 3: АКТИВНОСТИ НА МИНИСТЕРСТВОТО ЗА ЕКОНОМИЈА ВО ОБЛАСТА НА НАДВОРЕШНАТА ТРГОВИЈА ВО 2010	61
Активности за извозна промоција на Македонија	63
Слободно движење на услугите и интеграција на Македонија во единствениот пазар на ЕУ за услуги	67
ДЕЛ 4: СТАТИСТИЧКИ ТАБЕЛИ	71

Contents

PART 1: TRENDS IN MACEDONIA'S FOREIGN TRADE IN 2010	89
1. TRENDS IN THE GLOBAL TRADE OF 2010	91
2. GENERAL TRENDS OF MACEDONIA'S FOREIGN TRADE	92
3. TRENDS AND STRUCTURAL CHARACTERISTICS OF EXPORT	93
4. TRENDS AND STRUCTURAL CHARACTERISTICS OF IMPORTS	99
5. TERMS OF TRADE	103
6. ANALYSIS OF THE TRADE BALANCE	105
PART 2: RESEARCH PAPERS	109
SPECIALIZATION PATTERNS IN MACEDONIA: WHAT ARE THE CONSEQUENCES ON TRADE?	111
INVESTIGATING TWIN DEFICITS IN MACEDONIA	119
EXPORT DEMAND FUNCTION AND EXCHANGE RATE VOLATILITY IN MACEDONIA	127
A NOTE ON THE PURCHASING POWER PARITY: THE CASE OF MACEDONIA	135
PART 3: ACTIVITIES OF THE MINISTRY OF ECONOMY IN THE FOREIGN TRADE DOMAIN IN 2010	139
EXPORT PROMOTION ACTIVITIES IN MACEDONIA	141
FREE MOVEMENT OF SERVICES AND MACEDONIA'S INTEGRATION INTO THE EU SINGLE MARKET FOR SERVICES	145
PART 4: STATISTICAL TABLES	149

Забелешка за паритетот на куповната моќ: случајот на Македонија

М-р Душко Јошевски

Асистент

Универзитет Гоце Делчев - Штип

dusko.josevski@ugd.edu.mk

Д-р Цане Котески

Асистент

Универзитет Гоце Делчев - Штип

cane.koteski@ugd.edu.mk

Апстракт

Овој труд ја разгледува теоријата на паритетот на куповната моќ со податоци за Македонија. Го тестираме емпирискиот консензус во наведената литература дека реалните девизни курсеви на многу долг рок се стремат кон ПКМ. Докажете дека ова важи и за Македонија, според нас, се ограничени.

Клучни зборови: ПКМ, девизен курс, коинтеграција, единечен корен, стационарност

Вовед и теоретска основа

Теоријата на паритетот на куповната моќ (ПКМ) претставува еден од основните елементи за одредување на девизниот курс. Во случај на апсолутен ПКМ, девизниот курс е еднаков на релативните ценовни нивоа меѓу двете земји, а во случај на релативен ПКМ, движењето на девизниот курс е еднакво на разликата меѓу стапките на инфлација (Boršič, Beko, Kavkler, 2008). Теоријата на паритетот на куповната моќ користи долгорочен урамнотезен девизен курс на две валути за да се изедначи нивната куповна моќ. Оваа теорија е развиена од страна на Густав Касел во 1920 година, и таа се темели врз законот на една цена. Тој вели дека стока на две различни локации треба да има иста цена, без оглед на локацијата (Zheng, 2009). Додека малкумина економисти сериозно го разгледуваат ПКМ како краткорочен предлог, тие веруваат во него како сидро за долгорочен девизен курс (Rogof, 1996). Емпириската литература во оваа област има постигнато консензус за неколку факти. Прво, реалните девизни курсеви (номинално приспособени за инфлацијата) на долг рок покажуваат тенденција кон паритетот на куповната моќ. Оваа е хипотезата која тука ја поставуваме и ќе се обидеме да ја тестираме со податоците за Македонија. Второ, краткорочните отстапувања од паритетот на куповната моќ се големи и променливи.

Баласа-Семјуелсон ефектот, исто така, е еден од најпознатите канали преку кои реалната конвергенција води кон повисоки стапки на инфлација. Според овој концепт, поголем раст во продуктивноста во секторот на разменливи стоки, спротивно на секторот на неразменливи стоки на една земја, ќе доведе до позитивен инфлациски

диференцијал и ќе доведе до реална апрецијација - преку порастот на цените на неразменливите стоки на пазарот (Bogoev, 2008). Следејќи го релативниот ПКМ, движењата во номиналните девизни курсеви се очекува да се компензираат со промените во нивото на цените. Значи, реалниот девизен курс треба да биде константен на долг рок и неговата временска серија треба да бидат стационарна (Parikh and Wakerly, 2000). Ова е дел од втората хипотеза што тука ја тестираме.

Реалниот девизен курс се пресметува од номиналниот со користење на CPI:

$$RE_t = E_t(P_t^* / P_t) \quad (1)$$

каде RE_t го означува реалниот девизен курс, E_t е номиналниот девизен курс, а P_t^* и P_t ги претставуваат странскиот индекс на цените и домашниот индекс на цените (Boršič, Beko, Kavkler, 2008). Во логаритам следува:

$$\log(RE_t) = \log(E_t) + \log(P_t^*) - \log(P_t)$$

Сега ќе го разгледаме овој модел за Македонија.

Податоци

За да се процени моделот за Македонија, го дефинираме следново множество на променливи:

Променлива	Дефиниција
PPP (ПКМ)	Паритет на куповната моќ фактор на конверзија е бројот на единици на валутата на земјата што се потребни за да се купи исто количество стоки и услуги на домашниот пазар колку што американскиот долар ќе ги купи во САД. Овој фактор на конверзија е за БДП.
ER	Официјалниот девизен курс се однесува на девизниот курс утврден од страна на националните органи или на курсот утврден на законски санкционираниот девизен пазар. Се пресметува како годишен просек врз основа на месечни просеци (локални валутни единици во однос на американскиот долар)
DLER	Првата разлика на природниот логаритам на девизниот курс
DLPPP	Првата разлика на природниот логаритам на паритетот на куповната моќ
DDLER	Втората разлика на природниот логаритам на девизниот курс
DDLPP	Втора на природниот логаритам на паритетот на куповната моќ

Тест за единечен корен

Нашето истражување го започнуваме со тест за единечен корен. Графичките тестови укажуваат на тоа дека LNPPP и DLNPPP не се стационарни, исто така LER и DLER не се стационарни.

Променливи	Дики-Фулер регресија вклучувајќи пресек, но не и тренд	тест	Критични вредности	Дики-Фулер регресија вклучуваат пресек и линеарен тренд	Критични вредности
LPPP	0.038015		-3.0819	-1.4935	-3.7612
DLPPP	-2.6955		-3.1004	-2.6193	-3.7921
DDLPPP	-4.1615		-3.1223	-3.9436	-3.8288

Енгл- Гренцер метод за коинтеграција за Македонија

Енгл-Гренцер методот на коинтеграција подразбира проверка дали остатоците на коинтеграциската регресија се стационарни.

Проценетата равенка е:

$$DL\hat{ER} = 0.0086 - 0.41DLPPP$$
$$p = [.816] \quad [.602]$$

Константата е во регресијата, бидејќи тоа гарантира дека терминот за грешка има нула просек и е вклучен само за статистички потреби. DLER променливата е првата разлика на природниот логаритам на девизниот курс. Ако DLPPP или првата разлика од логаритмот на релативната инфлација се зголемува за 1% во просек, ER ќе резултира во надолна промена (депрецијација) од 0.41%. Тестот за единечен корен на остатоците од оваа регресија укажува на тоа дека нема долгорочна врска помеѓу овие варијабли. Проценетата вредност на тестот од -1,4920 е поголема од критичната вредност -4,1109, што укажува дека нултата хипотеза дека резидуалот не е стационарен не може да биде отфрлена на конвенционалните нивоа на значајност.

Краткорочниот однос помеѓу променливите е прикажан преку коефициентот на независната променлива, а приспособувањето кон долгорочна рамнотежа е дадено преку коефициентите на EC механизмот (Harris and Sollis, 2003). ECM ги користи вторите разлики на овие променливи, бидејќи се чини дека се стационарни.

$$DDL\hat{ER} = -0.0052 + 0.297DDLPPP + 0.50958u_{t-1}$$
$$p = [.860] \quad [.653] \quad [.088]$$

На краток рок, 1%-на релативна промена ќе влијае на промена во девизниот курс од 0,29%, додека на долг рок 50,95% од неурамнотеженоста во минатата година помеѓу промената во девизниот курс и инфлацијата ќе биде елиминирана во тековната година. Краткорочниот коефициент е незначителен, додека долгорочниот коефициент е. Според дијагностиката (достапна на барање), моделот е добро специфициран. Бидејќи променливата DDLPPP не е статистички значајна, тоа е во согласност со Rogoff (1996), кој наведува дека ПКМ не се одржува на долг рок. Значи, може да го преработиме моделот и проценката на следниов начин:

$$DDL\hat{ER} = -0.0072 + 0.515u_{t-1}$$

$$p = [0.798] \quad [0.072]$$

Овој модел покажува дека во просек 51,5% од отстапувањето на девизниот курс од своето рамнотежно ниво ќе се надомести во наредниот период. Накусо речено, моделот дава некои докази за долгорочен ПКМ на 10% ниво.

Заклучок

Овој труд ја тестира теоријата на паритетот на куповната моќ во случајот на Македонија, преку користење на Енгл-Гренџер методот. Сметаме дека постои ограничена поддршка за долгорочната поврзаност меѓу релативните цени и девизниот курс, па оттука и ограничени докази дека ПКМ важи и во македонскиот случај.

Библиографија

Besimi F., Pugh G. and N. Adnett (2006) The Monetary Transmission Mechanism in Macedonia: Implications for Monetary Policy. *Working Paper 02-2006, Centre for Research on Emerging Economies, IESR, Staffordshire University, UK.*

Bogoev, J., Terzijan, BS, Égert, B., Petrovska, M. (2008) Real Exchange Rate Dynamics in Macedonia: Old Wisdoms and New Insights. *Economics: The Open-Access, Open-Assessment E-Journal*, Vol. 2, 2008-18.

Borsic, Beko, Kavker, (2008) Investigating Purchasing Power Parity In Central And Eastern European Countries: A Panel Data Approach, University of Maribor, Faculty of Economics and Business.